

DAMIAN ZAKRZEWSKI

 <https://orcid.org/0000-0001-5300-939X>

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa

e-mail: krzaku9@gmail.com

PIENIĄDZ I CHCIVOŚĆ

Refleksja w oparciu o *Rerum novarum* i *Centesimus annus*

Abstrakt: Leon XIII i Jan Paweł II w swoich dziełach podjęli krytykę socjalizmu i liberalizmu. Wskazywali m.in. na konieczność dbania o godność i sprawiedliwość człowieka, jego pracy i dóbr. Problemy te są nadal aktualne choć dotyczą głównie kwestii liberalizmu i konsumpcjonizmu. Angażują twórców treści katolickich, którzy podejmują temat chciwości i niebezpieczeństwa pieniądza. Analiza przekazów w mediach społecznościowych pokazuje, że odbiorcy chętnie podejmują ten temat i wskazują na jego wagę i znaczenie. Tym samym realizowane są wezwania i zwracana jest uwaga na ostrzeżenia zawarte w *Rerum novarum* i *Centesimus annus*, które mimo upływu lat i zmian terminów ideologii gospodarczo-społecznej, są nadal aktualne.

Słowa kluczowe: liberalizm, socjalizm, marksizm, pieniądź, chciwość, Kościół, ekonomia, *Rerum novarum*, *Centesimus annus*.

Abstract: Leo XIII and John Paul II in their works criticized socialism and liberalism. They indicated, inter alia, the need to care for the dignity and justice of man, his work and goods. These problems are still valid, although they mainly relate to the issues of liberalism and consumerism. They engage Catholic content writers who keep the topic of greed and the dangers of money. The analysis of messages in social media shows that the recipients are willing to take up this topic and point to its importance and significance. Thus, the call is carefully filled and attention is drawn to the warnings contained in *Rerum novarum* and *Centesimus annus*, which, despite the passage of years and changes in the terms of economic and social ideology, are still valid.

DAMIAN ZAKRZEWSKI – mgr lic., teolog, absolwent specjalności edukacja medialna i dziennikarstwo, doktorant teologii pastoralnej UKSW; zawodowo dziennikarz; w dotychczasowej pracy związany m.in. z TVP, Polskim Radiem, miesięcznikiem „Moja Rodzina” i kilkoma portalami internetowymi.

Key words: liberalism, socialism, marxism, money, greed, Church, economy, *Rerum novarum*, *Centesimus annus*.

W świecie konsumpcyjnym dobra materialne stały się wartością najwyższą. Przez działania mediów i reklamy społeczeństwa są kierowane ku konsumpcji. W efekcie mamy do czynienia wręcz z kultem pieniądza, który pozwala na nabywanie kolejnych dóbr, które to z kolei są traktowane jako wyznacznik wartości człowieka. Z działaniem nakierowanym na zysk świat zmaga się od dawna¹. Problem nierówności ekonomicznych i systemów opartych na braku innych wartości niż dobra, poruszył w encyklice *Rerum novarum* papież Leon XIII pod koniec XIX w.

Na temat znaczenia pieniądza, nauk na jego temat zawartych w Ewangelii i na temat ogólnych spraw związanych z ekonomią powstało bardzo dużo publikacji. Nad problemem tym, z racji jego rosnącej aktualności, pochyłają się także współcześni hierarchowie, z papieżem Franciszkiem na czele oraz teologowie.

Artykuł ten ma za zadanie przedstawić główne problemy poruszone w *Rerum novarum* oraz wydanej sto lat później encyklice *Centesimus annus* w odniesieniu do współczesnych czasów i spraw dotyczących ekonomii. Biorąc pod uwagę znaczenie mediów, które dzisiaj odgrywają ważną rolę², poruszony zostanie także temat przedstawiania tego zagadnienia na przykładzie serwisu You Tube. Kluczowym w zrozumieniu problemu ekonomii w życia jest także odbiór treści przedstawiających nauczanie Kościoła katolickiego na ten temat. Przedstawiony on zostanie poprzez analizę pięciu najpopularniejszych komentarzy użytkowników pod zamieszczonymi publikacjami w sieci. Popularność opinii jest równoznaczna z pozytywnymi ocenami innych użytkowników, którzy aprobuje w ten sposób dany komentarz.

Z uwagi na rozpiętość poruszonej tematyki, praca będzie odnosiła się do analizy dwóch systemów polityczno-ekonomicznych, socjalizmu i liberalizmu, opisanych w *Rerum novarum* oraz *Centesimus annus*. W przedstawionych analizach omówiona zostanie głównie problematyka dotycząca socjalizmu z pojedynczymi odniesieniami do liberalizmu i charakteryzującego go kapitalizmu. Wykorzystane zostaną do tego wybrane fragmenty wyżej wy-

¹ D. Mazur, *Szczęście w nabywaniu. „Samotrąwica namiętność” społeczeństwa konsumentów*, „Logos i Ethos”, 42(2016), nr 2, s. 77–78.

² D. Zakrzewski, *Nowa ewangelizacja w Internecie. Szanse i zagrożenia*, „Humanitarian Corpus”, 2021, nr 39, s. 60–61.

mienionych dokumentów. Analiza przekazu w mediach społecznościowych oparta będzie także na dwóch publikacjach poruszających temat pieniądza oraz chciwości.

Rerum novarum

Rerum novarum (Nowe rzeczy) to encyklika papieża Leona XIII, w której poruszony został temat kwestii społecznych. Papież w swoich rozważaniach podjął problemy socjalizmu i liberalizmu. Kościół w tej encyklice po raz pierwszy wypowiedział się w tak zdecydowany sposób. Dokument ten wywołał poruszenie i spowodował wiele komentarzy oraz był prawdziwą sensacją³.

Papież poddał krytyce socjalizm z uwagi na jego założenia dobra wspólnego i zniesienia własności prywatnej. Ojciec święty zwraca uwagę, że równy podział odbyć ma się poprzez wzniecanie zazdrości ludzi biednych względem ludzi bogatych. Takie działanie określa jako niesprawiedliwe i przynoszące szkodę. „To jednak nie rozwiąże trudności, a samej klasie robotników przyniesie w rezultacie szkodę. Jest ponadto ten pogląd niesprawiedliwym; zadaje bowiem gwałt prawnym właścicielom, psuje ustroj państwa i do głębi wzburza społeczeństwo”⁴. Pogląd ten motywowany jest zaprzeczeniem motywu pracy, jakim jest zysk i zdobycie dobra materialnego, który pracownik może posiadać na własny użytek. W efekcie pracy zdobywa pieniądze, za które może np. kupić ziemię, która jest przez to efektem jego pracy, ale w nowej postaci. Papież podkreśla, że zniesienie własności prywatnej przyczyniłoby się do szkody dla pracowników, którzy nie mogliby swobodnie dysponować środkami, na które zapracowali. Tym samym pozbawia to ich szansy na polepszenie warunków swojego życia.

Leon XIII w encyklice wskazuje także na to, że zniesienie własności prywatnej zaprzecza prawu naturalnemu. Człowiek posiada rozum, dzięki któremu może planować swoje działania, odnosząc się do przeszłości i myśląc o czasach przyszłych. Papież wskazuje, że to odróżnia człowieka od zwierzęcia, które jest nastawione na bieżące zaspokajanie swoich potrzeb, a człowiek może osiągać to przez posiadanie, zabezpieczanie i planowanie. Zniesienie tej możliwości jest więc pogwałceniem tego prawa. Ponadto papież wskazuje także, że Bóg przeznaczył człowiekowi ziemię, aby ją czynił sobie poddaną.

³ A. Dylus, *Leon XIII – jego „Rerum novarum” była sensacją*, <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/2035560,Leon-XIII-jego-Rerum-novarum-byla-sensacja> [13.06.2022].

⁴ Leon XIII, Encyklika *Rerum novarum*, 15 V 1891, n. 3.

Na podstawie wyżej wymienionej argumentacji, *Rerum novarum* wskazuje, że poprzez takie działanie zagrożona jest także rodzina. Ma ona bowiem prawo do zaspokajania swoich potrzeb i tworzenia warunków, które pozwolą jej zachować stałość i prawdziwą wolność. Zastępowanie głowy rodziny państwem, które dba o byt ludzi jest błędem. „Jeśli zatem socjaliści, odsuwając w cień powagę rodziców, wprowadzają w jej miejsce opatrność państwową, grzeszą przeciw naturalnej sprawiedliwości i rozrywają jedność rodziny”⁵.

Socjalizm nie jest jednak poddany przez Leona XIII wyłącznie krytyce. Papież wskazuje także na pozytywne rozwiązania zawarte w tym systemie. Chodzi m.in. o sprawiedliwą zapłatę dla robotników, którzy nie mogą cierpieć ze względu na żądzę zysku. „A oto znów obowiązki bogatych i pracodawców: nie uważać robotnika za niewolnika, kierować się zasadą, że należy w nim uszanować godność osobistą podniesioną jeszcze przez charakter chrześcijanina, praca zarobkowa, według świadectwa rozumu i filozofii chrześcijańskiej nie tylko nie poniża człowieka, ale mu zaszczyt przynosi, ponieważ daje mu szlachetną możliwość utrzymania życia – bezwstydem zaś i nieludzkością jest uważać człowieka za narzędzie zysku i szacować go według tego”⁶.

Centesimus annus

W encyklice *Centisimus annus* opublikowanej na stulecie dokumentu *Rerum novarum*, papież Jan Paweł II pochylił się nad jego treścią i aktualnością przesłania. Papież wskazał, że mimo upływu ponad stu lat, problemy poruszone przez Leona XIII są nadal aktualne. Jan Paweł II zauważył także, że mimo iż *Rerum novarum* powstało znacznie wcześniej niż moment, w którym marksiści opanowali Rosję, to doskonale odczytane w dokumencie zostały zagrożenia, które później przyniósł komunizm.

Poza trafnością spostrzeżeń papieża Leona XII, Jan Paweł II w *Centesimus annus* wskazuje na potrzebę „odczytania na nowo” tekstu encykliki *Rerum novarum*. Zaznacza także, że konieczne jest spojrzenie na „rzeczy nowe”, które charakteryzują koniec XX w. Wreszcie papież podkreśla, że należy także spojrzeć w przyszłość. „W ten sposób nie tylko zostanie potwierdzona trwała wartość nauczania encykliki, ale także ujawni się prawdziwe zna-

⁵ Tamże, n. 11.

⁶ Tamże, n. 16.

czenie Tradycji Kościoła, która zawsze żywa i dynamiczna – wznosi się na fundamencie położonym przez naszych ojców w wierze, a w szczególności na tym, co Apostołowie przekazali Kościołowi w imię Jezusa Chrystusa, fundamentu, „którego nikt nie może zastąpić” innym (por. 1Kor 3, 11)”⁷.

Jan Paweł II wskazuje na spostrzeżenia Leona XIII, które dotyczyły konfliktu między socjalizmem a liberalizmem. Określa je jako nadal aktualne, mimo obowiązujących licznych deklaracji i praw międzynarodowych. „Dałby Bóg, by tych słów napisanych w czasach rozkwitu tzw. dzikiego kapitalizmu nie trzeba było dzisiaj powtarzać z tą samą surowością. Niestety wciąż jeszcze dziś można spotkać takie umowy między pracodawcami i robotnikami, w których nie bierze się pod uwagę najbardziej elementarnych zasad sprawiedliwości dotyczących zatrudnienia nieletnich, zatrudnienia kobiet, liczby godzin pracy, stanu higienicznego pomieszczeń i słusznego wynagrodzenia”⁸. Papież wskazuje, że uderzanie w pracownika i jego prawo do godziwych warunków pracy i odpowiedniego wynagrodzenia uderza w sprawiedliwość.

Odnosząc się do błędów socjalizmu zauważonych przez Leona XIII, a później potwierdzonych w praktyce państw kierujących się komunizmem, papież zauważa, że stoi za nimi ateizm. Traktuje on człowieka jako „zwykły element i cząstkę organizmu społecznego, tak że dobro jednostki zostaje całkowicie podporządkowane działaniu mechanizmu ekonomiczno-społecznego”⁹.

Wyrażając krytykę tych założeń socjalizmu Jan Paweł II, podobnie jak Leon XII, podkreśla jednak rolę państwa w zapewnieniu obywatelom odpowiednich praw i staniu na straży sprawiedliwości. Krytykuje tym samym „dziki kapitalizm”, który kieruje się przede wszystkim zasadą zysku. „Społeczeństwo i państwo winny ponadto gwarantować taki poziom zarobków, by wystarczały one na utrzymanie pracownika i jego rodziny, a także pozwalały na gromadzenie pewnych oszczędności. Należy zatem dokładać starań, by doskonalić umiejętności i uzdolnienia pracowników i w ten sposób czynić ich pracę coraz lepszą i bardziej wydajną; ale potrzeba też nieustannej czujności i odpowiednich praw, by wyeliminować haniebne zjawiska wyzysku, przede wszystkim względem pracowników najślabszych, imigrantów czy żyjących na marginesie społecznym”¹⁰. Przy tym stwierdzeniu

⁷ Jan Paweł II, *Centesimus annus* (CA), 1 V 1991, n. 3.

⁸ Tamże, n. 8.

⁹ Tamże, n. 13.

¹⁰ Tamże, n. 15.

podkreślona zostaje rola związków zawodowych, które powinny czuwać nad odpowiednim traktowaniem pracowników. Papież zauważa aktualność tego problemu w kontekście ubóstwa na świecie i niesprawiedliwości dotyczącej np. wynagradzania pracy kobiet i mężczyzn.

Encyklika ta napisana została w ostatnim dziesięcioleciu XX w. Jednak jej spostrzeżenia, podobnie jak w przypadku *Rerum novarum*, są cały czas aktualne, szczególnie w dzisiejszym społeczeństwie nastawionym na konsumpcję i zysk. Obecnie idee dotyczące bogacenia się mieszane są także z marksizmem kulturowym, niosącym założenia ateistyczne, które papież wskazał jako jedną z przyczyn błędów socjalizmu. Prowadzi to do tego, że poza nierównościami ekonomicznymi wynikającymi z błędnych założeń, ludzkość narażona jest także na destrukcję podstawowej komórki społecznej, jaką jest rodzina¹¹.

Jako receptę na taki stan rzeczy, papież wskazuje na konieczność dialogu i pracy przedstawicieli wyznawców wielkich religii jako tych, które w przyszłości „odegrają wybitną rolę w utrwaleniu pokoju i budowaniu społeczeństwa godnego człowieka”¹². Postawy dialogu i gotowości do współpracy papież oczekuje także od osób i grup ponoszących odpowiedzialność za sprawy społeczne, polityczne i gospodarcze. Aktualność stwierdzeń i problemów poruszonych w *Rerum novarum* oraz potwierdzonych i uzupełnionych o aktualną sytuację problemów zawartych w *Centesimus annus*, powinna zdaniem papieża, „umocnić gorliwość wszystkich ludzi dobrej woli, a szczególnie wierzących”¹³.

Niebezpieczeństwo pieniądza

Problemy dotyczące wolności i ekonomii poruszają także twórcy w mediach społecznościowych. Na kanale You Tube¹⁴ można znaleźć wielu katolickich autorów, którzy zajmują się problemami dotyczącymi wiary chrześcijańskiej. Na kanale „lirykald” mającym 155 tys. subskrybentów, opublikowano materiał z kazania ks. Piotra Pawlukiewicza. W odróżnieniu od standardowych publikacji, materiał ten zawiera tylko nagranie audio,

¹¹ A. Musiał-Kidawa, *Marksizm w refleksji Kołakowskiego*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie”, 2018, s. 449–456.

¹² CA, n. 60.

¹³ Tamże, n. 61.

¹⁴ Zob. E. Kwiatkowska, *Rozwój Internetu rzeczy – szanse i zagrożenia*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny”, 2014 nr 8(3), s. 60–70.

a tłem do niego jest zdjęcie kaznodziei. Utwór zatytułowany „Pieniądze mogą nas pociągnąć do dołu” obejrzano ponad 47,5 tys. razy. Jego ogólna ocena to ponad 1,3 tys. pozytywnych opinii¹⁵. Jest to nagranie kazania kapłana wygłoszone w kościele św. Anny w Warszawie. Jego treść poprzedzają dwa czytania (Mdr 7, 7–11; Hbr 4, 12–13) oraz Ewangelia (Mk 10, 17–30).

W materiale ks. Piotr Pawlukiewicz mówi, że człowiek bardzo szybko obiektywizuje rzeczywistość. Oceniając coś lub kogoś jako „dobre”, ma na myśli zaspokojenie swoich potrzeb. W ten sposób kapłan odniósł się do omawianego fragmentu Ewangelii. Podkreśla, że człowiek zwracając się do Pana Boga często chce tego, co jemu wydaje się najlepsze dla niego, a niekoniecznie tego, co rzeczywiście będzie dla niego dobre. Jezus mówi bohaterowi ewangelii o przykazaniach dlatego, żeby mógł osiągnąć życie wieczne. Kiedy ten odpowiada, że wszystkie zachowywał, to Jezus wzywa go, aby pozostawił wszystko, bo na tym polega życie wieczne. Ks. Pawlukiewicz porównuje przykazania do „rowków” na skoczni narciarskiej. Skoczek najpierw rusza na rozbiegu prowadzony przez te ślady i dopiero na końcu oddaje skok. Ksiądz mówi, że jeżeli chce się żyć to należy „rozpedzić się” zgodnie z przykazaniami, ale nie jest to jeszcze skokiem. Dopiero w locie człowiek prostuje się i wtedy wszystko może się stać. Przez to kapłan chce powiedzieć, że chrześcijaństwo jest skokiem ze skoczni, gdzie człowiek musi zostawić wszystko, co ma i skoczyć.

Jako wielki błąd ksiądz nazywa traktowanie Kościoła jako miejsce bezpieczeństwa. Należy wyzbyć się tego, czym człowiek się ochrania i oddać się Jezusowi. Podaje przykład Chrystusa. Kiedy On chodził po Palestynie, to nie postawił namiotu i nie wywiesił tabliczki zapraszającej do odwiedzenia Go. Podążał po kraju i wyrwał ludzi z poczucia bezpieczeństwa. Marii Magdalenie zabrał prostytutkę, na której ona się opierała. Mateusza pozbawił komory celnej, Piotrowi zabrał sieci. Wszyscy oni bardzo ryzykowali. Homilista podkreśla, że na tym polega chrześcijaństwo. Kiedy Jezus powiedział o zostawieniu wszystkiego człowiekowi, który pytał Go, co ma robić, ten bardzo się zasmucił. Pismo Święte dwukrotnie o tym wspomina. „Zasmucił się i pochmurniał”. Pan Bóg, żeby ratować człowieka, którego rozum jest „zatkany” kłamstwem, odwołuje się do uczuć człowieka, których nie można zafałszować. Kiedy ów człowiek z Ewangelii odczuwa smutek, to przez niego Jezus pokazuje mu, że coś z nim jest nie tak. Powiedział mu, że jest zniewolony, ponieważ nie jest właścicielem dóbr, ale dobra stały się

¹⁵ P. Pawlukiewicz, *Pieniądze mogą pociągnąć nas do dołu*, <https://www.youtube.com/watch?v=dKzv5yIbHh4> [17.06.2022].

jego właścicielem. Ks. Pawlukiewicz mówi, że nie ma uczuć dobrych i złych, ale wszystkie są dobre. Są jak przyjaciel, który mówi, co się naprawdę z człowiekiem dzieje. Niektórzy przychodzą do Kościoła po dobre uczucia. Należy je czytać. Jak lekarz dotyka miejsca na ciele człowieka i pyta, gdzie boli, tak podobnie jest z uczuciami. Należy zobaczyć, przy jakim „słowie” pojawiają się w nas uczucia. Może to być uroda, pieniądze, władza itd. Człowiek z Ewangelii odszedł zasmucony, kiedy chodziło o jego majątek. Żył w strachu i przyszedł do Jezusa po radę.

Autor homilii podkreśla w nagraniu, że pieniądze są niebezpieczne, bo służą do leczenia uczuć. Kobiety boją się najbardziej samotności, a mężczyźni bezsilności. Mając pieniądze, kobieta będzie miała dużo przyjaciół czy psychologa, który ją wysłucha. Mężczyzna z pieniędzmi staje się zaradny. Może wynajmując różnych fachowców czy przekupić kogoś, aby móc „załatwić” swoją sprawę. Chrystus mówi, że jest to niebezpieczne dlatego, że jest to iluzją. Człowiekowi wydaje się, że jest silny, a jest zupełnie inaczej. Na Sądzie Bożym staniemy nadzy i nie będziemy mogli używać tych „dopalaczy”. Chrześcijaństwo jest skokiem z mamuciej skoczni bez niczego. Pawlukiewicz mówi, że chce, aby Kościół był rozbiegiem dla człowieka i po wyjściu z niego, aby ten oddał skok i pewnie leciał. Na koniec mówi, że chrześcijanie mają problem z oddaniem skoku dlatego, że ten ruch należy do mężczyzny. Kobiety są od tego, żeby „się bać, lękać i zabezpieczać”. To mężczyźni i kapłani są od tego, żeby dawać odwagi i przeprowadzać wiernych i rodzinę podczas skoku. Kiedy ludzie zostaną w rozbiegu, to ztratą się w swoim chrześcijaństwie.

W opiniach widzów zamieszczonych pod nagraniem¹⁶ widać pozytywną reakcję zarówno na poruszany temat, jak i na samą postać ks. Piotra Pawlukiewicza.

Elżbieta Nurzyńska 21

Rewelacja. Bogzapłac

Michał Nisztuk 16

Kocham

Paweł WM NPM 14

Chyba się uzależniłem od Kazań ks Piotra

Ciągle Mi jest mało

Bóg zapłać

---

¹⁶ Stan na 19 VI 2022.

artur Kałuża 12

Myślę, że Ks. Piotr jest takim „Jezusem” Naszych czasów... Bóg zapłać za niego.

YwonneTeacher12

Tuttovero

Komentarze do publikacji kazania ks. Piotra Pawlukiewicza nie odnoszą się bezpośrednio do konkretnych treści zawartych w nauce, ale jednoznacznie aprobują treść nagrania. Można interpretować je jako pełną zgodę z nauką głoszoną przez kapłana. Wynika z niej zgoda z tezą zawartą w nauce, a odnoszącą się do tego, że środki materialne i pieniądze mogą być tym, co wiąże człowieka. Zamiast bycia wolnym, zniewalają i dają iluzję wolności. Dodatkowo widzowie zwracają uwagę na samą postać ks. Piotra Pawlukiewicza i doceniają jego styl przekazu jak i słuszność przedstawianych myśli.

Takie opinie można interpretować także jako dowód na skuteczność przedstawiania Ewangelii w sposób obrazowy i odnoszący się do częstych porównań¹⁷. Może być to wskazówką dla kapłanów i rekolekjonistów, bądź innych twórców katolickich, którzy chcą skutecznie dotrzeć do odbiorców mediów społecznościowych.

Problem chciwości

Problem pieniądza i dążenia do zysku jest tematem popularnym wśród użytkowników mediów społecznościowych. Na kanale You Tube popularną formą publikacji są m.in. Q&A, czyli pytania i odpowiedzi. W ten sposób twórcy odpowiadają użytkownikom na nurtujące ich problemy. Seria takich filmów realizowana jest m.in. przez kanał „Mocni w Duchu” prowadzony przez jezuitę ojca Remigiusza Reclawa. Kanał ma 249 tys. subskrybentów. W jednym z odcinków tego cyklu, autor odpowiada na pytania dotyczące chciwości. Odcinek zatytułowany „Chciwość, co z nią zrobić? Dziesięcina”¹⁸ obejrzano ponad 12 tys. razy i łącznie zebrał on 984 pozytywne opinie w ocenie pod filmem¹⁹.

---

¹⁷ G. Łęcicki, *Integracyjna i dezintegrująca funkcja mediów w społeczeństwie informacyjnym*, „Kultura – Media – Teologia”, 2011, nr 4, s. 52.

¹⁸ R. Reclaw, *Chciwość, co z tym zrobić? Dziesięcina [Q&A#292]*, <https://www.youtube.com/watch?v=-aoQYUnXGEk> [20.06.2022].

¹⁹ Stan na 20 VI 2022.

Jezuita w tej publikacji odpowiada na pytanie zadane przez widza: zastanawiam się, jak poradzić sobie z chciwością. Takim poczuciem, że nie mogę jednak zubożeć na kwestie materialne. Czy jest na to jakaś rada? Oczywiście poza modlitwą i powierzaniem się Bogu? Drugi użytkownik dodaje pytanie: czy płacić dzisiaj dziesięcinę? Czy dotyczy to tylko Starego Testamentu czy można płacić dziesięcinę w obecnych czasach?

Autor filmu, odpowiadając na kwestię chciwości mówi, że odnosi się ona do postawy serca i bardzo często odnoszona jest do ludzi, których spotykamy na ulicy. Ojciec Reclaw mówi, że jego opinia na temat postawy wobec biednych na ulicy może być receptą na chciwość, ale co do skutków nie jest realizowane nic dobrego. Jedyne serce ofiarodawcy może się zaleczyć. Jeżeli ktoś wchodzi w środowisko osób żyjących na ulicy wie, że on głodny nie będzie. Nawet jeżeli nie prosi o jedzenie to dlatego, że np. poprzez upojenie, przegapił moment posiłku. W ten sposób można pomóc tylko sobie. Chciwość jest to natomiast stan, kiedy człowiek jest niewrażliwy na biedę człowieka. To na ten stan należy reagować. Żeby pomóc sobie w ten sposób, to trzeba zaangażowania w odpowiednich instytucjach, gdzie ma się kontakt z konkretną osobą czy rodziną, którą się zna. Wtedy pomoc jest uzasadniona i owocna. To właśnie ten sposób autor filmu podaje jako warty realizacji i wsparcia. W ten sposób łamana jest chciwość.

W drugiej części publikacji autor odnosi się do pytania o dziesięcinę. Określa ją jako jeden ze sposobów dzielenia się. Nie jest ona jednak obowiązkowa. Są wspólnoty, które podejmują decyzję, że będą łożyły na swój rozwój dziesięcinę. Ojciec Reclaw określa to także jako sposób przeciwko chciwości, ponieważ człowiek dzieli się tym, co wypracowuje. W żaden sposób nie jest to jednak obowiązkowe, ponieważ jest to prawo starotestamentowe. W przypadku, kiedy ktoś widzi, że takie postępowania dobrze na niego działają, to powinien je realizować. Głoszący podkreśla, że Bóg chce dobra dla naszych finansowych działań. To jak Kościół jest zarządzany i jak można obserwować po biskupach, Bóg chce dobra dla naszych finansów i tak żyje się w Kościele.

Widzowie w komentarzach pod tą publikacją przedstawiają swoje świadectwa dzielenia się z innymi. Wchodzą także w polemikę z autorem filmu dotyczącą pomagania osobom na ulicy.

Eliza Szelest 15

Jestem emerytką od 20 kilku lat. Zawsze brakowało mi pieniędzy. Postanowiłam płacić dziesięcinę. Wpłacam na różne cele charytatywne, i od kiedy to

robię, nigdy nie zabrakło mi pieniędzy, a nawet mi zostanie tyle ile wpłacam. Pan Bóg jest hojny.

Mariolusia m 14

Jestem po operacji kręgosłupa i żyję z ciągłym bólem nie umiem znaleźć pracy a renta z zusu też się nie należy. Dobrze że rodzice mi pomagają. Mam takie marzenie by zarobić choć na skromne swoje utrzymanie...może ktoś się pomodli w tej intencji. Bóg zapłać.

Łukasz Stelmański9

Dobry jest Ten Ksiadz....inteligencja +100.

Mateusz Kacperski 8

10% można oddawać na kościół, na fundacje, swoim bliskim którzy mają słabszą sytuację finansową, wybrać sobie jeden np. Dom dziecka i tam regularnie wpłacać.

Możliwości i pomysłów oddawania dziesięciny jest masa :)

Gosia Wegner 7

A mi się wydaje że jednak powinniśmy pomagać ludziom spotkanym na ulicy. Nie nam oceniać dlaczego żebrzą. Jeśli się od nich odwrócimy to nasze serca będą zamknięte i uczynimy szkodę głównie swojej duszy. Jezus powiedział Mt 5, 42: „Daj temu, kto cię prosi, i nie odwracaj się od tego, kto chce pożyczyć od ciebie”. Nie powiedział że jeśli ktoś może iść gdzie indziej po jedzenie to nie mamy mu nic dawać, nie powiedział że jeśli chce te pieniądze wydać na papierosy to mamy dać mu wykład o szkodliwości palenia i zalecić kupno chleba zamiast papierosów... Powiedział po prostu daj temu kto Cię prosi. I sądzę, że chodziło w tym o pożytek dla nas a nie dla osoby proszącej ;) pozdrawiam ciepło, z Bogiem!

W opiniach pod filmem przeważają świadectwa osób, które doświadczyły pozytywnych odpowiedzi na swoją hojność. Użytkownik Gosia Wegner w swoim wpisie wchodzi natomiast w polemikę dotyczącą pomocy osobom żebrzącym. Wskazuje na cytaty z Pisma Świętego i argumentuje, że pomoc udzielona bliźniemu ma działać na korzyść pomagającego. W ten sposób nie zgadza się ze słowami ojca Remigiusza Reclawa dotyczącymi mądrego pomagania. Jeden z użytkowników natomiast wyraził opinię będącą ironią. Można odczytywać ją w kontekście słów dotyczących finansów Kościoła.

Przedstawione komentarze pokazują, że widzowie są wrażliwi na temat dotyczący chciwości i pomocy innym. Zaobserwować można także opinie,

które są zachętą do dzielenia się z innymi. Jest to niewątpliwie odpowiedź na problem chciwości i bezwzględnego dążenia do zysków nawet kosztem bliźniego.

* * *

Encykliki *Rerum novarum* oraz *Centesimus annus* wskazują na potrzebę troski o podstawowe prawa człowieka wpisane w prawo naturalne oraz o respektowanie zasad solidarności. Papież Leon XIII trafnie przewidział zagrożenia związane m.in. z ekonomią, które niósł za sobą socjalizm. Znalazły one potwierdzenie w późniejszym funkcjonowaniu komunistycznego Związku Sowieckiego. Jan Paweł II na stulecie publikacji tego dokumentu wskazał na te trafne spostrzeżenia i ich niepokojącą aktualność. Podkreślił także ciągle aktualny problem ubóstwa i wykorzystywania człowieka i jego pracy m.in. dla osiągnięcia zysku. Dla krytykowanego socjalizmu, przeciwwagą miał być liberalizm i idący wraz z nim kapitalizm. Jednak on także przyniósł za sobą wypaczenia i brak poszanowania dla godności i podstawowych praw człowieka. Obaj papieże, wskazując na konkretne błędy idące za dwiema ideologiami, wskazują na konieczne rozwiązania i wartości, którymi należy się kierować w organizacji życia społecznego. Z problemów związanych z socjalizmem i komunizmem świat przeniósł się na problemy, które niesie ze sobą liberalizm i kapitalizm. Aktualność tych spostrzeżeń prowadzi do konieczności kontynuowania starań o sprawiedliwość i troskę o najmłodszych.

Aktualność problemu i konieczność uporania się z nim widać na przykładzie tematów podejmowanych przez twórców w mediach społecznościowych. Kwestie dotyczące chciwości, pieniądza i troski o najuboższych są dla wielu wierzących i użytkowników bardzo ważne. Jest to odpowiedź na znaki czasu będące udziałem społeczeństwa konsumpcyjnego i mediów, które potęgują i propagują styl życia oparty na egoizmie i posiadaniu. W kontekście tych obserwacji należy zauważyć, że omawiane dokumenty papieskie, bez względu na upływ czasu i zmianę nazewnictwa dotyczących systemów społeczno-gospodarczych²⁰, nie tracą na aktualności i znaczeniu.

Napawać optymizmem może dyskusja i refleksja, do jakiej wzywał Jan Paweł II, a która odbywa się w jednym z głównych kanałów komunikacji dzisiejszych społeczeństw, jakim są media społecznościowe. Zaangażowanie

---

²⁰ Zob. M. Ozimek, *O cechach życia w nowym kapitalizmie. Richard Sennei i inspiracja dla antropologii neoliberalizmu*, „Studia Krytyczne”, 2016, nr 3, s. 121–137.

wiernych i ludzi Kościoła w przeciwdziałaniu chciwości i kultowi pieniądza, a także spojrzenia na osoby najbardziej potrzebujące jest odpowiedzią na spostrzeżenie zawarte w opisanych dokumentach papieskich. Odpowiedzi wiernych, które można zaobserwować na przykładzie komentarzy pod analizowanymi publikacjami także wskazują na skuteczność prowadzenia takich działań i podejmowania tych trudnych tematów.

Refleksje płynące z dokonanego omówienia niektórych kwestii zawartych w dokumentach Leona XIII oraz Jana Pawła II, a także analiza publikacji dotyczących zagadnień związanych z ekonomią i odpowiedzi widzów na nie, mogą posłużyć jako początek podjęcia badań w tym zakresie przez naukowców. Potraktowane mogą zostać także jako naświetlenie problemu i wskazanie jego aktualności.

BIBLIOGRAFIA

- Leon XIII, Encyklika *Rerum novarum*, 15 V 1891, <http://www.ptm.rel.pl/czytelnia/dokumenty/dokumenty-papieskie/47-leon-xiii/229-encyklika-rerum-novarum.html> [17.06.2022].
- Jan Paweł II, Encyklika *Centesimus annus*, 1 V 1991, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_01051991_centesimus-annus.html [17.06.2022].
- Dylus A., *Leon XIII – jego „Rerum novarum” była sensacją*, <https://www.polskie-radio.pl/39/156/Artykul/2035560,Leon-XIII-jego-Rerum-novarum-byla-sensacja> [13.06.2022].
- Kwiatkowska E., *Rozwój Internetu rzeczy – szanse i zagrożenia*, „Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny”, 2014, nr 8(3), s. 60–70.
- Łęcicki G., *Integracyjna i dezintegrująca funkcja mediów w społeczeństwie informacyjnym*, „Kultura – Media – Teologia”, 2011, nr 4, s. 45–54.
- Mazur D., *Szczęście w nabywaniu. „Samotrawiąca namiętność” społeczeństwa konsumentów*, „Logos i Ethos”, 42(2016), nr 2, s. 77–91; doi: <https://doi.org/10.15633/lie.1700>.
- Musiał-Kidawa A., *Marksizm w refleksji Kołakowskiego*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie”, 2018, z. 132, s. 449–456.
- Ozimek M., *O cechach życia w nowym kapitalizmie. Richard Sennei i inspiracja dla antropologii neoliberalizmu*, „Studia Krytyczne”, 2016 nr 3, s. 121–137.

Pawlukiewicz P., *Pieniądze mogą pociągnąć nas do dołu*, <https://www.youtube.com/watch?v=dKzv5ylbHh4> [17.06.2022].

Reclaw R., *Chciwość, co z tym zrobić? Dziesięcina [Q&A#292]*, <https://www.youtube.com/watch?v=-aoQYUnXGEk> [20.06.2022].

Zakrzewski D., *Nowa ewangelizacja w Internecie. Szanse i zagrożenia*, „Humanitarian Corpus”, 2021 nr 39, s. 60–66.